

Ու կ'ելլէի ես այդ կարմիր ճամբայէն ...
Հոն ոչ սիւք կար, և ոչ խոտ.
Թիթեռնիկներն այնտեղ ինկած դիպուածով
կը փախչէին հեհեհկոտ:

Արեւն էր լուկ, իմ ուղեկիցս արեւն էր՝
Որ մըխած գլուխն հըրաբոց
Աւազին մէջ՝ կը խըմէր հողն, ու հազար
Պատիճներովն ոսկեզօծ՝

Կը ճաթեցնէր ապառաժները՝ տնելով
Անոնց ծածկած տամուկութեամբ:
... Ու կ'ելլէի ես այդ կարմիր ճամբայէն՝
Շուքս յետ թողած, — միակ ամպ, —

Կեցայ յանկարծ, ու արեւն հետը կեցաւ.
Խարըսիրուած գըրկուն վրայ ...
Վերէն, խրամատ ծայրէ մը դուրս սըլացիկ՝
Վար կու գար Օձ մը հըսկայ:

Այլք ալիք օղակներովն իր ճապուկ
Դահանակի և լալի,
Եւ չընելով՝ իբրեւ ղեզգ մ'հողմակոծ՝
Ան կ'իջնէր, ես կ'ելլայի:

Տեսանք զիրար — կեցանք — զիրար չափեցինք ...
Իր բոլոր գէնքը անի
Բերանին մէջ հաւաքեց, ես՝ աչքերուս,
Ես դեռ անզէն պատանի:

Ոստում մ'ըբաւ նայուածքներուս ուղղութեամբ՝
Զերդ շանթը դէպ լըսնոսկին՝
Որուն վախճանն հորն է մարուր և նուաճող ...
Ոստում մ'ըբաւ մոլեգին,

Ու փաթթելով ինքզինք մատղաշ իրանիս՝
Իբրեւ բաղդ վարձեալուս,
Կուրծքը կուրծքիս զըբաւ, ուղղեց շըթններուս
Կոր գըլտիւն իր լիաթոյն:

Ես պարուրուած ոլորտներուն մէջ իր ցուրտ
Մահուան դողով դողացի.
Մինչդեռ աչքերս իր աչքերուն խըմցուցին
Թովչանքն հոգւոյս մըտացի:

Դըրին անոնց բոցերուն մէջ դեղնորակ
Իմաստութիւնը մարդուն,
Ըղեղին լոյսն՝ որ քընացուց կամ սանձեց
Բընազգը ննգդ կենդանւոյն:

Խայթի մափոփեց. — ու ես կենսիք, մահուան մէջ,
Կենսիքի, մահուան արցունքով
Արտասուեցի. — ան բերանն իր բացած լայն
Կըզակիս տակ, անվըրդով,

Խըմեց շիթ շիթ կաթող արցունքն այտերէս,
Քամեց բիբերըս բերբի,
Եւ մարեց մէջն ամբողջ արեւն ամառուան,
Օձն այդ ծարաւ արտօսի:

Յետոյ չըլաց ու նոր օղակ մ'ընելով
Շուրջը վիզիս՝ գայն սեղմեց.
Մինչ պոյն իր, նոր քաղցով, ետեւը ճօճուն՝
Կը շախշախէր քար մը մեծ:

Քընթընոցներն ամփոփուելով իրար մէջ՝
Կոկորդոս պինդ պըրկեցին,
Ու ես վայրկեան մ'ըզգացի մէջըս փակուած
Զորս ճամբաները կենսիքն:

Եւ ունչերէս ու աչքերէս բըրեցաւ.
Արիւնը դուրս սորսորեաւ,
Եւ ըզգացին կարծես շըթններս դողող
Սըրտիս ամբողջ շըբմութիւնն:

Իսկ ան յեցած կըզակն ուղիղ կըզակիս՝
Ըմպեց արիւնս անդեղեղայ,
Մէն մի կըլլուած շիթ որ կ'իջնէր՝ կ'ըզգայի
Իր մարմնոյն մէջ, մարմնոյս վրայ:

Ինչպէս շողերը արեւուն կը սուզին
Հին շըրորներուն մէջ ցամաքած՝
Այնպէս կարծես երակներս իմ քամուեցան
Որկորէն վար թըխլամած:

Կըշտացած էր — Վիզէս, մէջքէս, ծունկերէս
Լուծեց օղերն յամբաբար,
Միշտ յիշատակն իր օձ-ձեւին թողնելով
Շուրջն իրանիս դալկահար:

Կըշտացած էր իմ արիւնով, արցունքով ...
Այ, գեղդ Ոճիւր կենդանի,
Արփայն ներսան, միշտ այդ կարմիր ճամբայէն՝
Ան կ'իջնէր, ես կ'ելլայի...

ԴԱՆԻԷԼ ՎԱՐՈՒԾԱՆ

ԼԵՈՒՐԱՏԻ

ՊԱՆԻՆԷ ԲՈՂԱՍ ՀԱՐՍՆԻՔԻՆ

Հայրենական բոյնին լուսիւնը թողած

Եւ երջանիկ ցընորթներն
Եւ հնաւանդ պատրանքը՝ սուրբ երկնային,
Որ գեղեցիկ կը յարգուէ աչքերուդ
Այս ծովափունցն ամայի.
Հակառակէն արդ որ ըզբեզ կը քաշէ
Կենսիք փողոյն ու ժընթերին մէջ, քոյր իմ,
Հանցելի՜ անբար զարը զոր մեզ սանձանեց
Երկինքն անգութ, զի վըշտալի ու դժբէ
Օրերուն մէջ անլըցնենա պիտի դռն
Թըշուառական սոսճ մը թըշուառ խաւիւրդ,
Օրինակներ ուժեղ հոգա՜ արեւնիդ,
Հակառակէն խուժաղուժ չի շընչեր
Առաքինի մարդուն սիւքն անուշակ,
Զ'ընգզգը մեղէ կուրծքն ալ հոգի սեւն և սերտ,
Պիտ՝ ունենաւ թըշուառ կամ վատ որդիներ.
Դուն թըշուառներն ընտրէ: Անդունդ աչազին
Փորեց վառքար սովորութիւն
Բախտին միջու և քաջութեան: Ո՛հ, շատ ուշ
Եւ իրկուան դէժ մարդկային իբրուն
Կը ստանայ ան որ կը ծնի

Այսօր շարժում և զգացում,
Երկնքին չ'ոգն անոր. Իսկ զուն կուրծքիդ մէջ
Տընկէ ամէն բանէ վեր այս փոյթն ու խնամ
Որ որդիներդ չ'աճեն բախտին սիրելի,
Ու աւ անարգ վախի, յուսա խաղալիկ .
Որուն համար ապագային երջանիկ
Պէտ' յոր յոր լուրի, զի (զարշիւի սովորոյթ
Պըզդիդ և կեդծ ցեղերուն)
Ա'անգոսնենք ողջ լատաթիւնն
Ու երբ մանիկ զը գովենք :
Կի՛նէ՛ր, ձենէ քիչ բան չէ
Որ կը յուսայ հայրենիքն .
Ու մարդկային ցեղին փաստուն, ամօթին
Համար անշուշտ չէ որ ձեզի սըրունցաւ
Ձեր բերքերուն նըշուշներուն անուշակ
Հուրը և սուրը նուաճելի,
Ձգօնն ու արին ձեր Հանդիքին համեմատ
Կը մըտածեն կը զործեն .
Եւ ինչ որ օրն աստուածային իր կառքով
Կ'ընդգրկէ՛ք՝ ձեզ կը խնայուի, ո՛վ կ'ինքն .
Ձենէ համար կը պահանջեն մեր դարուն :
Որսիմէն դո՛ւք սուրբ բոցն ստոյգ հասակին
Կը մարէք ձեր ձեռքով, ձեզմով մեր բնութիւնն
Ի սկարացած, շախչիլառած,
Թըմբած մըտքերն ու բազմանցներն անարժան,
Ու ջղէ, մըսէ գուրկ ընդարայն արութին
Ձե՛ր յանցանքներն են արդօն :

Խըթան է սէրը վեհապանե գործերուն՝
Գնահատողին համար, ու գեղէ է շընչող
Վեհ և ազնիւ իրգներուն : Ե՛րմ է սէրէ
Հողին անօր որուն կուրծքին մէջ սիրան իր
Ձի ցընծար երբ կ'իջնեն հովերը կըռուի .
Եւ Ոլիմբոս կը գումարէ երբ ամպերն,
Ու կը ձեռէ մըրբիկն մըռուշը լեռներն :
Ո՛վ հարսներ, ո՛վ փոքրիկ կոյսեր, թող ձեր մէջ՝
Ան որ վտանգէ կը խորշի
Եւ ան որ է՛ իր հայրենիացն անարժան,
Եւ որ իր ձերն իր և զըծուած տենչանքներն
Ըստորին տեղ մը դըրաւ՝
Ձեր մէջ շարժէ՛ ատելութիւն, անարգանք .
Եթէ կընոյ սըրտին մէջ սէր վառեցաւ
Մարդո՛ց համար և ոչ մարդոց իրաւիրտ :

Մայրեր, թող ծանրը թուի
Ձեզի կոչուի վատ որդւոց մայր, թող վարժի
Սերունդը ձեր տանիկ արցունքն ու վեշտերն
Առաքելի արութեան,
Եւ ինչ որ դարս ամօթալի կը յարգէ
Ու կը պատուէ, դատաւարուէ՛, անարգէ՛ .
Թող զարգանայ հայրենեաց
Համար, թող վեհ արարուածներն, ու թէ ի՛նչ
Կը պարտի ի՛ր նախնեաց երկերս այս՝ սորվի՛ .
Ինչպէս որ յոյն անուան համար կ'աճէին
Յիշատակաց, համբաւին մէջ հինաւորոց
Դիւցազներուն՝ ըվ պարտաւ զակեղներն :
Միշտեւ որ հարաք զեռասի կը կապէր
Հաւատարիմ սուրը մէջքին սիրական,

Ու յետոյ մերկ և անկենդան մարմնոյն վրայ
Կը սըգնէր սեւ զանգուրներն,
Երբ անկապուտ վաճանքն վրայ կը դառնար :
Վերգինեաւ, քու քընցող աշտերդ կը զըզուէր
Իր հրկնային մատերով
Գեղեցիկութիւնն ամենագոր, ու քու սէգ
Խօթառանքեղ կը աշխարհ յօշ տէրն Հոռմայ :
Էի՛ր է՛ր չըջնաղագեղ, և է՛ր
Այն հասակին մէջ որ հրաւեր կը կարգայ
Երազներու անուշակ,
Երբ հայրենի սուրբ բերաւ
Ձիւնաթոյր կուրծքը պատեց,
Ու Դոմիդ իշար կամակար :
Կ'ըսէր նէ . « Թո՛ղ պատուութիւն
Թառամենէ՛ք ու լուծէ
Անգամներս, ո՛վ հայր, պատրաստուի՛ թող դաժանն
Ինձ՝ ցաւ թէ զի՛ս ընդունի
Բեռնաւորին եղենաւոր անկողինն .
Ու եթէ Հոռմ պիտի ստանայ արիւնէս
Կեանք, կըռով, օ՛ն, մեղսո՛ւք զիս » :

Ո՛վ վեհօղ օրերդ,
Թէ՛պետ արփին գեղեցիկագոյն կը փայլէր
Քու օրով ցաւ թէ այսօր,
Բայց ըստփոփուած է դաժարանն այն ու զոհ,
Ձրո՛ կը պատուէ արցունքով
Քաղցրիկ երկերն հայրենի :
Անա չըջնող մարմնոյդ շուրջ
Նոր գայտութիւն կը վառի ճեմն Հոռմուհեան .
Անա մազերը կ'աղաղէ ըրնաւորն
Փռչիլին մէջ . կուրծքերն աւա մոռացկոտ
Կը հըրդե՛ն ապաստութիւնն, ու նըկուտ
Երկրն մէջ Մարտը Լատին
Քաշարար ոսգով կը կարգէ
Մութ բեւեռն միջին հրապէզ սահմաններն :
Այսպէս ուրի՛շ անգամ մ'աւ կեանք կը ընէ՛ք
Հակառակէ՛րը կընոյ՝ ծանր հանգըստի
Մէջ խորատոյգ յաւէժականն Հըռմայ :

Թրգմ. Հ. Ա. ՂԱԿԻՍԻԱՆ

ԲԱՆԱՍԵՆՇՄԱԿԱՆ

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՔ

ՀՈԳԾԻՄԱՔԻ ԵՒ ՅՈՅՄԻ ԱՋԻՐ, գրեց « Ատոմ
Եարմամբան » , փարիզ, 1907, չափազգային տը-
պարամ զիմ . 1 ֆր . 25 սամթիւմ :

ՌՈՒՍ ԲԱՆԱՍԵՆՇՄԱԿԱՆ, թարգմանեց « Ա . Եա-
տուրեան » , Բ զըքոյկ Մոսկուա, 1 ռուբլ . (զիմել
Ոայ զըպամանումներում կամ թարգմանչիմ) :

ԵՒՄՈՒՆ, գրեց « Միսաք Մեծարեմ » , Վ . ԳՕ-
լիս, տպ . Սազայիան :